

- **ریسک اعتباری:**

ریسک اعتباری عبارت است از احتمال بروز زیان ناشی از قصور طرف مقابل در ایفای اصل و فرع تعهدات، از این رو است که رکن اصلی بانکداری با کارکرد صحیح، طرح و اجرای سیاست‌ها و روش‌های مکتوب در رابطه با شناسایی، ارزیابی، مراقبت و کنترل ریسک اعتباری مفهوم می‌یابد. سیاست‌های اعتباری چارچوبی را برای وام‌دهی تعیین و فعالیت‌های اعتبار دهی بانک را هدایت می‌نماید. سیاست‌های اعتباری بایستی موضوعاتی همچون بازارهای هدف، ترکیب پرتفوی، شرایط قیمت‌گذاری، ساختار حدود، مقام مسئول تصویب‌کننده وام، نحوه گزارش دهی/فرآیند مربوط به موارد استثناء و ... را در برگیرد. این‌گونه فعالیت‌ها بایستی به روشنی تعریف شده، همسو با رویه‌های احتیاطی بانکی بوده و با اندازه و پیچیدگی‌های فعالیت بانک متناسب باشد. این سیاست‌ها باید با توجه به عوامل داخلی و خارجی مانند موقعیت بازار بانک، منطقه تجاری، توانایی‌های کارکنان و فن‌آوری، طرح‌ریزی و اجرا گردد.

این‌گونه سیاست‌ها به‌ویژه باید اهداف بانک را در زمینه ترکیب پرتفوی، حدود اکسپوزر نسبت به طرف مقابل یا گروهی از طرف‌های مقابل مرتبط، صنایع یا بخش‌های اقتصادی خاص، مناطق جغرافیایی و محصولات ویژه، تعیین کنند. بانک‌ها باید مطمئن شوند که حدود اکسپوزرهای داخلی آن‌ها در تطابق با هرگونه حدود یا محدودیت‌های احتیاطی است که توسط بازرسان بانکی (ناظر) تعیین شده است.

- **سیاست‌ها و خط‌مشی‌های اعتباری**

سیاست‌های اعتباری بانک در حوزه‌های تسهیلات و مطالبات به شرح ذیل است:

الف- تسهیلات: رعایت سقف‌های مجاز مصرف، اصلاح پرتفوی تسهیلات بر اساس مدت و بازده

ب- مطالبات: کاهش مانده مطالبات و بررسی پرونده‌های کلان مطالباتی

همچنین اهم برنامه‌ها و الزامات اعتباری بانک به شرح ذیل است:

✓ وصول مطالبات معوق و مشکوک

✓ متمرکز سازی فرایندهای اعتباری و ارزی باهدف کاهش احتمال نکول و تسریع در گردش کار پیگیری و

وصول مطالبات

✓ کاهش تمرکز مبالغ تسهیلاتی از طریق افزایش سهم پرتفوی اعتباری خرد و متوسط

✓ تعیین اهداف کمی اعطای تسهیلات، وصول مطالبات، ضمانت‌نامه‌ها و اعتبارات اسنادی

- ✓ تعیین حدود اختیارات ارکان اعتباری در اعطای تسهیلات و وصول مطالبات
- ✓ نصب و اجرای سیستم‌های نظارتی اعطای تسهیلات
- ✓ تأکید بر امر ظرفیت سنجی مشتریان جهت اعطای تسهیلات
- ✓ برقراری نظام کنترلی و نظارتی بر کیفیت گزارش‌های اطلاعاتی
- ✓ کاهش ریسک تسهیلات و تعهدات از طریق اخذ وثایق مطمئن
- ✓ رعایت دقیق اجرای آیین‌نامه‌های ذینفع واحد، اشخاص مرتبط و تسهیلات و تعهدات کلان
- ✓ برگزاری مستمر جلسات کمیته‌های احیا و وصول مطالبات در سطوح مختلف به‌منظور تعیین تکلیف سریع پرونده‌های مطالباتی مشتریان
- ✓ توجه خاص به علل رشد مطالبات سررسید گذشته، معوق اعتبارات اسنادی پرداخت‌شده و ضمانت‌نامه‌های ضبطی و پرداخت‌شده و استخراج وضعیت آن‌ها و ارائه گزارش و پیشنهاد لازم
- ✓ نظارت ادواری توسط ناظرین پیش‌بینی‌شده در بخشنامه‌ها، بازدید از محل فعالیت موضوع تسهیلات و پیشرفت آن و نحوه اجرا به‌صورت تصادفی توسط ناظرین و سایر افراد ذیصلاح و اعضای کمیته‌های اعتباری

• واحدهای اجرایی مدیریت ریسک اعتباری

حوزه پیاده‌سازی کل بانک به‌ویژه شعب، مدیریت امور اعتبارات، اداره پیگیری وصول مطالبات معوق، کمیته‌های اعتباری، کارگروه فرعی ریسک اعتباری و سایر ارکان اعتباری بانک است.

• حدود اختیارات سطوح مختلف سازمانی برای تصویب تسهیلات و تعهدات

یک جزء مهم از مدیریت ریسک اعتباری، تعیین حدود اکسپوزر برای طرف‌های مقابل فردی یا گروهی از طرف‌های مقابل مرتبط است.

با توجه به تفکیک حوزه‌های "بانکداری شرکتی" و "خرد و صنفی" در بانک، معیار تصمیم‌گیری در خصوص تسهیلات و تعهدات در سه حوزه تسهیلات و تعهدات کلان^۱، تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط و تسهیلات و تعهدات خرد و صنفی است.

➤ تسهیلات و تعهدات کلان

تسهیلات و تعهدات در حوزه کلان، بر اساس شناسایی ذی‌نفع واحد^۲ است. مصادیق ذی‌نفع واحد به شرح زیر است:

- شخص حقیقی یا حقوقی به‌طور مستقل
- اشخاص حقیقی و حقوقی دارای روابط مالکیتی شامل:
 - ✓ شخص حقیقی به‌اتفاق همسر و افراد تحت تکفل وی با واحد (های) تابعه و وابسته آن‌ها؛
 - ✓ شخص حقوقی با واحد (های) تابعه و وابسته آن؛
 - ✓ واحدهای تابعه و وابسته یک شخص حقیقی یا حقوقی با یکدیگر مشروط بر آن‌که حاصل ضرب درصد تملک آن‌ها توسط شخص مزبور، حداقل ۲۰ درصد باشد.
- اشخاص حقوقی دارای روابط مدیریتی شامل:
 - ✓ شخص حقوقی با شخص حقوقی دیگری که حداقل دوسوم اعضای هیئت‌مدیره آن‌ها مشترک باشد؛
 - ✓ شخص حقوقی با شخص حقوقی دیگری که رئیس هیئت‌مدیره آن‌ها مشترک باشد.
- شخص حقیقی و حقوقی دارای روابط مالی شامل:
 - ✓ شخص حقیقی با همسر و افراد تحت تکفل وی؛

^۱ مجموع خالص تسهیلات اعطایی و تعهدات ایجادشده به یا برای هر ذی‌نفع واحد که میزان آن حداقل معادل ۱۰ درصد سرمایه پایه بانک باشد.

^۲ یک شخص حقیقی یا حقوقی به‌طور مستقل یا دو یا چند شخص حقیقی که به‌واسطه برخورداری از روابط مالکیتی، مدیریتی، مالی، کنترلی یا به هر نحو دیگری می‌توانند بانک را در معرض ریسک قرار دهند، بدین ترتیب که مشکلات یکی از آن‌ها بتواند به دیگری تسری یابد و منجر به عدم بازپرداخت یا ایفای به‌موقع تسهیلات یا تعهدات آن‌ها شود.

✓ ضامن با مضمون عنه مشروط بر آن که میزان ضمانت، حداقل معادل ۷۵ درصد درآمد سالیانه یا دارایی ضامن باشد. عکس رابطه فوق در صورتی مصداق دارد که اشخاص مزبور دارای ضمانت متقابل باشند؛

✓ شخص (الف) با شخص (ب) مشروط بر آن که بیش از ۵۰ درصد درآمد ناخالص سالیانه شخص (الف) توسط شخص (ب) تأمین شود. عکس رابطه فوق مصداق ندارد؛

✓ اشخاصی که هریک دارای حداقل ۲۰ درصد از سهام یا سرمایه دارای حق رأی یک شخص حقوقی باشند؛

✓ اشخاصی که بیش از ۵۰ درصد درآمد ناخالص سالیانه هریک از آن‌ها از منبع درآمد واحدی باشد.

• شخص حقیقی و حقوقی دارای روابط کنترلی شامل:

✓ شخص حقیقی به اتفاق همسر و افراد تحت تکفل وی با شخص حقوقی که به هر نحوی دارای حق رأی بیش از ۲۰ درصد آرای آن شخص حقوقی می‌باشند.

✓ شخص حقوقی با شخص حقوقی دیگری که به هر نحوی دارای حق رأی بیش از ۲۰ درصد آرای آن است.

✓ شخص حقیقی یا حقوقی با شخص حقوقی دیگری که قادر به راهبری سیاست‌های مالی و عملیاتی از جمله تصمیمات مربوط به تقسیم سود آن است.

✓ شخص حقیقی یا حقوقی با شخص حقوقی دیگری که به هر نحوی قادر به نصب و عزل اکثریت اعضای هیئت‌مدیره آن است.

دفاتر بانکداری شرکتی در صورت شناسایی ذی‌نفعان واحد، می‌بایست اطلاعات تسهیلات گیرنده را در سیستم آمار و اطلاعات بانک در قسمت ذی‌نفع واحد وارد نمایند.

اعطای تسهیلات یا ایجاد تعهدات به هر ذی‌نفع واحد که موجب قرار گرفتن تسهیلات و تعهدات مزبور در شمول تسهیلات و تعهدات کلان شود، باید به تصویب هیئت‌مدیره بانک برسد. لذا در صورت واجد شرایط بودن مشتری جهت دریافت تسهیلات و تعهدات و رعایت حدود تعیین‌شده، مجوز مربوطه می‌بایست از هیئت‌مدیره دریافت شود.

حدود تسهیلات و تعهدات کلان:

- ۱- حداکثر مجموع تسهیلات و تعهدات کلان به هر ذی‌نفع واحد نباید از ۲۰ درصد سرمایه بانک تجاوز نماید.
- ۲- حداکثر مجموع تسهیلات و تعهدات کلان، ۸ برابر سرمایه پایه بانک است.
- ۳- در مواردی که میزان تسهیلات مورد تقاضای یک ذی‌نفع واحد بیش از حدود تعیین‌شده در این آیین‌نامه باشد، بانک می‌تواند با رعایت حدود مقرر، از روش اعطای تسهیلات به‌صورت مشترک (سندیکایی، کنسرسیومی یا روش‌های مشابه) استفاده نماید.

➤ تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط

تسهیلات و تعهدات در حوزه اشخاص مرتبط، بر اساس شناسایی اشخاص مرتبط^۳ است. مصادیق اشخاص مرتبط به شرح زیر است:

- ۱- مدیران مؤسسه اعتباری مشتمل بر اعضای هیئت‌مدیره، مدیرعامل قائم‌مقام مدیرعامل و سایر اعضای هیئت عامل؛
- ۲- حسابرس مستقل (اعم از مؤسسه حسابرسی و شریک مسئول کار) و بازرس قانونی مؤسسه اعتباری؛
- ۳- شخص حقیقی و اعضای خانواده وی شامل پدر، مادر، همسر و فرزندان که جمعاً مالکیت حداقل پنج درصد از سهام مؤسسه اعتباری را دارا می‌باشند.
- ۴- پدر، مادر، همسر و فرزندان مصادیق مذکور در ردیف‌های ۱ و ۲
- ۵- شخص حقوقی که سهام یا سرمایه آن متعلق به مصادیق مذکور در ردیف‌های ۱، ۲، ۳ و ۴ است، به‌گونه‌ای که اشخاص مرتبط مذکور قادر به تعیین حداقل یک عضو هیئت‌مدیره در آن شخص حقوقی باشند.
- ۶- شخص حقوقی که اشخاص مرتبط مذکور در ردیف‌های ۱، ۲، ۳ و ۴ دارای مناصب مدیریتی (عضو هیئت‌مدیره، هیئت عامل، مدیرعامل و قائم‌مقام مدیرعامل) در آن شخص حقوقی باشند.
- ۷- شخص حقوقی که مستقیماً، مالکیت حداقل پنج درصد از سهام مؤسسه اعتباری را دارا باشد.
- ۸- شخص حقوقی که حداقل ده درصد سهام یا سرمایه آن مستقیماً متعلق به مؤسسه اعتباری است.

^۳ اشخاص حقیقی و حقوقی هستند که به نحوی از انحاء نظیر داشتن روابط شخصی، مالکیتی، مدیریتی و نظارتی بتوانند به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم بر تصمیم‌گیری‌های بانک کنترل نموده و بانفوذ قابل‌ملاحظه‌ای داشته باشند. به‌گونه‌ای که بانک را تبدیل به منبع مالی ترجیحی خود نموده و بدین ترتیب منافع بانک، تحت‌الشعاع منافع اشخاص مذکور قرار گیرد.

۹- شخص حقوقی که حداقل بیست درصد سهام یا سرمایه آن مستقیماً متعلق به اشخاص حقوقی مندرج در بند ۸ است

حدود تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط:

✓ حد فردی: مجموع خالص تسهیلات و تعهدات به هر شخص نباید از سه درصد سرمایه پایه بانک تجاوز نماید

✓ حد جمعی: مجموع خالص تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط نباید از چهل درصد سرمایه پایه بانک تجاوز نماید

تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط باید قبل از اعطا/ایجاد به تصویب هیئت‌مدیره بانک برسد. جلسات تصمیم‌گیری هیئت‌مدیره برای اعطا/ایجاد تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط بدون حضور اشخاص مرتبط ذینفع آن تسهیلات و تعهدات، برگزار می‌شود.

➤ تسهیلات و تعهدات شرکتی

مرجع تصمیم‌گیری برای تسهیلات و اعتبارات مرتبط با هر مشتری شرکتی تا سقف **هشتصد میلیارد ریال**، کمیسیون بانکداری شرکتی است و برای مبالغ بیش از هشتصد میلیارد ریال مرجع تصمیم‌گیری هیئت‌مدیره بانک است.

➤ تسهیلات و تعهدات خرد و صنفی^۴:

تسهیلات و تعهدات در حوزه خرد و صنفی، بر اساس نوع مشتریان و میزان فروش ایشان است. از این‌رو مشتریان در حوزه خرد و صنفی طبق معیار زیر شناسایی می‌شوند:

✓ اشخاص حقیقی: تمامی اشخاص حقیقی بالای ۱۸ سال با هر مبلغ درخواست تسهیلات و تعهدات

^۴ **تسهیلات صنفی:** منظور از تسهیلات صنفی، تسهیلاتی است که به منظور تأمین سرمایه در گردش، توسعه کسب‌وکار موجود یا ایجاد کسب‌وکار جدید به اصناف گروه هدف، اعطا می‌شود.
تسهیلات خرد: منظور از تسهیلات خرد، تسهیلاتی است که جهت تأمین نیازهای مصرفی مشتریان خرد نظیر خرید و تعمیر مسکن و خرید کالاهای مصرفی اعطا می‌شود

✓ اشخاص حقوقی: آن گروه مشتریان حقوقی بدون در نظر گرفتن ذینفعان واحد آنها طبق آخرین صورت‌های مالی حسابرسی شده دارای فروشی حداکثر معادل پانصد میلیارد ریال یا هم‌ارز ریالی آن به ارزهای مختلف است.

تمامی شعب صرفاً درخواست‌های اعتباری دریافتی در محدوده فوق را پذیرش و موردبررسی قرار می‌دهند، در صورتی‌که درخواست‌های اعتباری بیش از سقف یادشده باشد می‌بایست مراتب با هماهنگی مدیریت امور اعتبارات خرد و صنفی به مدیریت امور بانکداری شرکتی منعکس می‌گردد.

صرف‌نظر از مبلغ تسهیلات موردتقاضا یا مورداستفاده، ارائه هرگونه خدمات اعتباری به مشتریان زیر صرفاً از طریق مدیریت امور بانکداری شرکتی صورت پذیرد:

✓ شرکت‌های دارای فروش بیش از مبلغ پانصد میلیارد ریال؛

✓ شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی؛

✓ اشخاص مرتبط و شرکت‌های زیرمجموعه بانک؛

✓ شرکت‌های زیرمجموعه سایر بانک‌ها؛

✓ شرکت‌های سهامی عام پذیرفته‌شده در بهابازار اوراق بهادار؛

✓ اشخاص خارجی

ارکان تصمیم‌گیری اعتبارات خرد و صنفی:

در مدیریت امور اعتبارات خرد و صنفی شعب بانک سامان از لحاظ حدود اختیارات اعتباری متفاوت بوده و به پنج گروه، شعبه گروه ممتاز، شعب گروه یک، شعب گروه دو، شعب گروه سه و شعب گروه چهار طبقه‌بندی می‌شوند. حدود اختیارات اعتباری هر گروه از شعب برای تصویب و قبول نوع، ترکیب و میزان وثایق، تابع شرایط مندرج در بخشنامه "شرایط اعطای تسهیلات خرد و صنفی" بانک سامان و الحاقیه‌ها و اصلاحات بعدی است.

کلیه شعب موظف هستند با رعایت مقررات مربوط به حدود اختیارات اعتباری شعب برای تصویب تسهیلات اعتباری و ضمانت‌نامه، همه درخواست‌های اعتباری مشتریان را که در حدود اختیارات تفویض شده باشد (با احتساب تعهدات و بدهی‌های موجود مشتری) در کمیسیون‌های که به همین منظور و در سطوح مختلف بانک تشکیل می‌گردند اتخاذ و تصمیم‌گیری نمایند. کمیسیون‌های مزبور که در خصوص اعطای تسهیلات ریالی و ارزی، صدور ضمانت‌نامه‌ها، گشایش اعتبارات اسنادی و ثبت سفارش بروات اسنادی با تضمین بانک تصمیم‌گیری می‌نمایند عبارت‌اند از:

۱- کمیسیون اعتباری شعبه:

۲- کمیسیون اعتباری سرپرستی

۳- کمیسیون داخلی اعتبارات متوسط

۴- کمیسیون اعتبارات متوسط

حدود تسهیلات و تعهدات خرد و صنفی:

جدول ۱- حدود اختیارات کمیسیون اعتباری شعب ریالی (ارقام جدول به میلیون ریال)

ردیف	رکن اعتباری	نوع تسهیلات و تعهدات ریالی	حدود اختیارات در قبال صرفاً وثایق درجه ۱		حدود اختیارات در قبال ترکیبی از وثایق درجه ۱ نوع اول و چهارم یا ترکیبی از وثایق درجه ۱ نوع اول و درجه ۲		حدود اختیارات در قبال ترکیبی از وثایق درجه ۱ نوع اول و تضمینات درجه ۳	
			اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی	اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی	اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی
۱	کمیسیون اعتباری شعب ریالی درجه سه و چهار	تسهیلات ریالی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۵۰۰	۶۰۰	۱,۰۰۰
		ضمانتنامه‌های ریالی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۵۰۰	۶۰۰	۱,۰۰۰
		سقف تجمعی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۳,۰۰۰	۵,۰۰۰	۱,۲۰۰	۲,۰۰۰
۲	کمیسیون اعتباری شعب ریالی درجه دو	تسهیلات ریالی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۲,۵۰۰	۴,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱,۵۰۰
		ضمانتنامه‌های ریالی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۲,۵۰۰	۴,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱,۵۰۰
		سقف تجمعی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۵,۰۰۰	۸,۰۰۰	۲,۰۰۰	۳,۰۰۰
۳	کمیسیون اعتباری شعب ریالی درجه یک	تسهیلات ریالی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۴,۰۰۰	۶,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۵۰۰
		ضمانتنامه‌های ریالی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۴,۰۰۰	۶,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۵۰۰
		سقف تجمعی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۸,۰۰۰	۱۲,۰۰۰	۳,۰۰۰	۵,۰۰۰
۴	کمیسیون اعتباری شعب ریالی ممتاز	تسهیلات ریالی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۶,۰۰۰	۹,۰۰۰	۲,۵۰۰	۴,۰۰۰
		ضمانتنامه‌های ریالی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۶,۰۰۰	۹,۰۰۰	۲,۵۰۰	۴,۰۰۰
		سقف تجمعی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۱۲,۰۰۰	۱۸,۰۰۰	۵,۰۰۰	۸,۰۰۰

جدول ۲- حدود اختیارات کمیسیون اعتباری شعب ریالی و منتخب یا موقت ارزی (ارقام جدول به میلیون ریال)

ردیف	رکن اعتباری	نوع تسهیلات و تعهدات ریالی و تعهدات ارزی	حدود اختیارات در قبال		حدود اختیارات در قبال ترکیبی از وثایق		حدود اختیارات در قبال		ترکیبی از وثایق درجه ۱ نوع اول و تضمینات درجه ۳	
			اشخاص حقوقی	اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی	اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی	اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی	اشخاص حقیقی
۱	کمیسیون اعتباری شعب ریالی و ارزی درجه سه و چهار	تسهیلات ریالی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۵۰۰	۶۰۰	۱,۰۰۰		
		ضمانت نامه های ریالی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۵۰۰	۶۰۰	۱,۰۰۰		
		اعتبارات اسنادی دیداری	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۴,۰۰۰	۶,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۵۰۰		
		اعتبارات اسنادی مدت دار (یوژانس) و ریفاینانس	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۲,۵۰۰	۴,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱,۵۰۰		
		تضمین رفع تعهد ارزی معادل ریالی ۱۵ درصد اعتبار اسنادی و ۳۵ درصد حواله ارزی								
		سقف تجمعی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۸,۰۰۰	۱۲,۰۰۰	۲,۰۰۰	۳,۰۰۰		
۲	کمیسیون اعتباری شعب ریالی و ارزی درجه دو	تسهیلات ریالی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۲,۵۰۰	۴,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱,۵۰۰		
		ضمانت نامه های ریالی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۲,۵۰۰	۴,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱,۵۰۰		
		اعتبارات اسنادی دیداری	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۴,۰۰۰	۶,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۵۰۰		
		اعتبارات اسنادی مدت دار (یوژانس) و ریفاینانس	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۲,۵۰۰	۴,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱,۵۰۰		
		تضمین رفع تعهد ارزی معادل ریالی ۱۵ درصد اعتبار اسنادی و ۳۵ درصد حواله ارزی								
		سقف تجمعی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۸,۰۰۰	۱۲,۰۰۰	۲,۰۰۰	۳,۰۰۰		
۳	کمیسیون اعتباری شعب ریالی و ارزی درجه یک	تسهیلات ریالی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۴,۰۰۰	۶,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۵۰۰		
		ضمانت نامه های ریالی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۴,۰۰۰	۶,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۵۰۰		
		اعتبارات اسنادی دیداری	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۵,۰۰۰	۸,۰۰۰	۲,۰۰۰	۳,۰۰۰		
		اعتبارات اسنادی مدت دار (یوژانس) و ریفاینانس	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۴,۰۰۰	۶,۰۰۰	۱,۵۰۰	۲,۵۰۰		
		تضمین رفع تعهد ارزی معادل ریالی ۱۵ درصد اعتبار اسنادی و ۳۵ درصد حواله ارزی								
		سقف تجمعی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۳,۰۰۰	۵,۰۰۰		
4	کمیسیون	تسهیلات ریالی	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۶,۰۰۰	۹,۰۰۰	۲,۵۰۰	۴,۰۰۰		

۴,۰۰۰	۲,۵۰۰	۹,۰۰۰	۶,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	ضمانتنامه‌های ریالی	اعتباری شعب	
۵,۰۰۰	۳,۰۰۰	۱۲,۰۰۰	۷,۵۰۰	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	اعتبارات اسنادی دیداری	ریالی و ارزی	
۴,۰۰۰	۲,۵۰۰	۹,۰۰۰	۶,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	اعتبارات اسنادی مدت‌دار (یوژانس) و ریفاینانس	ممتاز	
در اختیار شعبه						تضمین رفع تعهد ارزی معادل ریالی ۱۵ درصد اعتبار اسنادی و ۳۵ درصد حواله ارزی		
۸,۰۰۰	۵,۰۰۰	۱۸,۰۰۰	۱۲,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	سقف تجمعی		

جدول ۳- حدود اختیارات کمیسیون‌های اعتباری سرپرستی‌ها، داخلی اعتبارات متوسط و اعتبارات متوسط (ارقام جدول به میلیون ریال)

ردیف	رکن اعتباری	نوع تسهیلات و تعهدات ریالی و تعهدات ارزی	حدود اختیارات در قبال	حدود اختیارات در قبال ترکیبی از وثایق	حدود اختیارات در قبال	اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی
۱	کمیسیون اعتباری سرپرستی‌ها	تسهیلات ریالی ضمانتنامه‌های ریالی اعتبارات اسنادی دیداری اعتبارات اسنادی مدت‌دار (یوژانس) و ریفاینانس	صرفاً وثایق درجه ۱ نوع اول، دوم و سوم	درجه ۱ نوع اول و چهارم یا ترکیبی از وثایق درجه ۱ نوع اول و تضمینات درجه ۳	اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی	اشخاص حقوقی
۲	کمیسیون داخلی اعتبارات متوسط	تسهیلات ریالی و ارزی ضمانتنامه‌های ریالی و ارزی اعتبارات اسنادی داخلی ریالی (دیداری و مدت‌دار) اعتبارات اسنادی دیداری اعتبارات اسنادی مدت‌دار (یوژانس) و ریفاینانس	در اختیار کمیسیون داخلی اعتبارات متوسط	۳۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۲۵,۰۰۰
۳	کمیسیون اعتبارات متوسط	تسهیلات ریالی و ارزی ضمانتنامه‌های ریالی و ارزی اعتبارات اسنادی داخلی ریالی (دیداری و مدت‌دار) اعتبارات اسنادی دیداری اعتبارات اسنادی مدت‌دار (یوژانس) و ریفاینانس	در اختیار کمیسیون داخلی اعتبارات متوسط	۱۵۰,۰۰۰			

سایر نکات مربوط به حدود اختیارات کمیسیون‌های اعتباری

- ۱- در خصوص حدود اختیارات کمیسیون اعتباری قابل ذکر است که، درخواست مشتریان حقیقی و حقوقی متقاضی دریافت تسهیلات و تعهدات با مبالغ بیش از یکصد و پنجاه میلیارد ریال می‌بایست پس از طرح در کمیسیون اعتبارات متوسط جهت اتخاذ تصمیم نهایی در کمیسیون بانکداری کلان و حسب مورد، جلسه اعتباری هیئت‌مدیره بانک مطرح شود.
- ۲- حدود اختیارات ارکان اعتباری برای پرداخت تسهیلات یا ایجاد تعهدات برای شرکت‌های با مسئولیت محدود معادل سقف تسهیلات پرداختی به اشخاص حقیقی است.
- ۳- در صورتی که مشتری و ذینفعان واحد وی به صورت ترکیبی از اشخاص حقیقی و حقوقی درخواست استفاده از تسهیلات یا ایجاد تعهدات نزد بانک را نمایند، مجموع سقف تسهیلات و تعهدات و سقف تجمعی آن‌ها جهت طرح در کمیسیون اعتباری مربوطه با رعایت حدود اختیارات تفویضی معادل سقف تخصیص به اشخاص حقوقی در نظر گرفته می‌شود.
- ۴- پرداخت تسهیلات صنفی یا ایجاد تعهدات برای سهامداران و مدیران شرکت‌ها به صرف سمت و مسئولیت آن‌ها در شرکت امکان‌پذیر نیست و شعب فقط در زمانی مجاز به پرداخت تسهیلات صنفی به افراد یادشده می‌باشند که نامبردگان دارای مجوز فعالیت شخصی و مستقل از شرکت باشند و توان مالی و اعتباری آن‌ها طبق ضوابط و مقررات به تأیید ارکان اعتباری مربوطه رسیده باشد.
- ۵- حدود اختیارات شعب و سایر ارکان اعتباری در مورد صدور انواع ضمانت‌نامه‌ها و گشایش اعتبارات اسنادی معادل مانده تعهدات مشتری پس از کسر سپرده نقدی ضمانت‌نامه و پیش‌پرداخت اعتبار اسنادی (خالص تعهدات) خواهد بود.

۶- صدور ضمانت‌نامه‌ها در قبال اخذ صد در صد سپرده نقدی با رعایت ضوابط و مقررات و با در نظر گرفتن قوانین مربوط به عملیات پول‌شویی، بدون در نظر گرفتن حدود اختیارات تفویضی با تصویب کمیسیون اعتباری شعب بلامانع است.

• **میزان پذیرش ریسک اعتباری**

اشتهای ریسک اعتباری در بانک سامان به‌گونه‌ای است که طبق آن **نوع، حجم، ماهیت و محتوای** ریسک اعتباری تعیین می‌شود. تعیین اشتهاهای ریسک شامل دو مسئله بازار هدف و حداکثر سهم آن بازار از پرتفوی اعتباری است که برای این منظور بانک سامان سالانه در قالب برنامه عملیاتی هرسال بازار هدف خود را در زمینه اقلام بالای خط و زیرخط ترازنامه را تعیین می‌کند. بانک سامان اشتهاهای ریسک خود را برای حوزه‌های زیر تعریف می‌کند:

۱- بانکداری شرکتی

۲- بانکداری خرد و صنفی

مسئول تعریف و بازنگری بخش‌های اقتصادی شامل هدف و میزان کلی پرتفوی اعتباری بانک، کمیسیون عالی استراتژی و بودجه است.

• **میزان و وضعیت تمرکز تسهیلات و تعهدات به تفکیک گروه‌های مختلف مشتریان، بخش‌های اقتصادی، مناطق جغرافیایی و نظایر آن.**

میزان و وضعیت تمرکز تسهیلات و تعهدات به تفکیک گروه‌های مختلف مشتریان، بخش اقتصادی، به شرح ذیل است:

نوع مشتری	نوع اصلی بخش	سهم پرتفوی
خرد و متوسط	بازرگانی	9.5%
	خدمات	15.3%
	صنعت	2.2%
	کشاورزی	0.5%
	متفرقه	3.0%
	مسکن و ساختمان	8.6%
	معدن	0.0%
	مجموع	39.1%

24.7%	بازرگانی	شرکتی
6.1%	خدمات	
23.9%	صنعت	
0.3%	کشاورزی	
0.0%	متفرقه	
5.7%	مسکن و ساختمان	
0.1%	معدن	
60.9%	مجموع	
100.0%	مجموع	کل تسهیلات

• فرآیند کلی اعتبارسنجی

✓ شعب مسئولیت اولیه برای پذیرش مشتری، ایجاد، تهیه گزارش‌های اعتباری و رتبه مشتری، استعلام از سامانه‌های موجود و نگهداری اطلاعات را بر عهده دارند.

علاوه بر اخذ گزارش‌های بالا کلیه شعب موظف‌اند جهت پرداخت تسهیلات حرفه‌ای (تسهیلات به‌منظور سرمایه در گردش، توسعه کسب‌وکار و یا ایجاد کسب‌وکار) تا سقف ده میلیارد ریال نسبت به بازدید از محل فعالیت متقاضی و اخذ صورت‌ها و اطلاعات مالی مشتری و تهیه گزارش کارشناسی از وضعیت مالی وی اقدام و نتایج حاصل را در قالب یک فقره گزارش کارشناسی به همراه اظهارنظر صریح کارشناس در پرونده اعتباری مشتری درج نموده و بر مبنای آن نسبت به اتخاذ تصمیم مقتضی اقدام نمایند.

✓ کمیسیون‌های اعتباری مسئولیت بررسی پیشنهادهای ارائه‌شده توسط شعب، بررسی رتبه مشتری، مدیریت حدود اعتباری شعبه و اظهارنظر اعتباری را بر عهده دارند.

✓ کمیسیون‌های اعتباری مسئولیت تصویب اعتبار در نهادهای تصمیم‌گیری با توجه به مبلغ اعتبار را بر عهده دارند.

✓ واحد مدیریت ریسک مسئولیت اظهارنظر مستقل بر روی اعتبارات اعطائی از طریق طراحی و به‌روزرسانی سیستم رتبه‌بندی، کنترل و نظارت ریسک اعتباری را بر عهده دارد.

✓ وظایف مدیریت ریسک از وظایف کسب‌وکار و ارتباط با مشتریان در حوزه اعتبارات مجزا است.

✓ اصول تصمیم‌گیری اعتباری، کنترل و گزارش دهی مستقل ریسک اعتباری تحت هر شرایطی معتبر است.

فرایند اعتبارسنجی متقاضیان

معیارهای مناسب برای اعطای اعتبار، اطلاعات دقیق از بازار هدف بانک، شناخت کامل از وام‌گیرنده یا طرف مقابل، هدف از اعتبار و ساختار آن و منبع بازپرداخت اعتبار را در برمی‌گیرد. ترتیب و اولویت این موارد به‌صورت زیر است:

✓ **ماهیت و هدف اعتبار:** هدف کسب‌وکار متقاضی برای بانک باید قابل‌قبول باشد یعنی باید قانونی، غیر سفته‌بازی و منطبق برگزشته‌ی متقاضی باشد. همچنین بانک باید مطمئن باشد که تسهیلات اعتباری در تأمین مالی فعالیت‌های طبیعی کسب‌وکار متقاضی استفاده شود. میزان تسهیلات نیز باید برای هدف مشتری کافی باشد و نسبت به منابع در اختیار مشتری منطقی باشد. امروزه در دنیا با بالا رفتن فعالیت‌های پول‌شویی، خیلی ضروری است که حتماً هدف از تسهیلات اعتباری کاملاً مشخص و درک شود.

✓ **نوع تسهیلات اعتباری:** وام سرمایه در گردش، وام مدت‌دار، واسپاری، خرید اقساطی، کارت اعتباری، مستغلات، تجاری، رهنی، وام‌های ساخت‌وساز، وام‌های خرد، خرید دین،

✓ **صلاحیت قرض گرفتن:** قرض دهنده باید وضعیت قانونی مشتری را بررسی کند. افراد کم سن، فقیر، ناتوان ذهنی، شایستگی لازم را برای عقود معاملاتی ندارند. در این‌گونه موارد نیاز به قیم برای آنان است.

✓ **تضمینات:** اگر وثیقه‌ای موردنیاز باشد چندین برگ خرید باید بررسی شود مانند کفایت، قابلیت، اعتبار و سندیت وثیقه.

✓ **بررسی وضع مالی قرض‌گیرنده:** در تحلیل وضعیت مالی مشتری، توانایی کسب‌وکار مشتری در ایجاد جریان نقدی مناسب از فعالیت و عملیات کسب‌وکار برای ایفای تعهدات بسیار مهم است. ازجمله معیارهای مختلف برای اندازه‌گیری وضعیت مالی مشتری می‌توان به این موارد اشاره کرد: توانایی بازپرداخت، نقدینگی، ظرفیت بازپرداخت.

✓ **پیش‌بینی توانایی بازپرداخت:** قرض دهنده باید در مورد توانایی قرض‌گیرنده در ایفای تعهداتش در سررسید مقرر در آینده، یک اطمینان منطقی داشته باشد.

✓ **سودآوری:** هزینه‌ی ایجاد اعتبار برای متقاضی، حقوق کارمندان مرتبط با ارزیابی اعتبار، اعطای اعتبار و پایش اعتبار، هزینه‌ی اجاره و دیگر هزینه‌های عمومی باید توسط بازدهی ایجادشده توسط اعتبار اعطاشده،

پوشش داده شود (معمولاً به عنوان پیش پرداخت اخذ می شود). درواقع یک سودآوری درست با هزینه سرمایه سنجیده می شود.

✓ **پایش مداوم:** تسهیلات اعتباری باید به طور مداوم از طرق مختلف پایش شود: حدود ریسک، تخصیص سرمایه و گزارش های دوره ای برچسب نوع مشتری، بخش، وضعیت تسهیلات و

با توجه به جاری شدن فرایند رتبه بندی هر مشتری متقاضی در ابتدای ورود می بایست بر اساس ضوابط رتبه بندی شده و در صورت احراز شرایط لازم اقدام به تشکیل پرونده اعتباری نماید. فرایند رتبه بندی و تشکیل پرونده اعتباری در بانک سامان به صورت ذیل است:

❖ فرایند رتبه بندی داخلی:

با توجه به سیاست های اعتباری بانک، پرداخت هرگونه تسهیلات ریالی جدید یا مازاد بر تسهیلات قبلی اعم از خرد یا صنفی و گشایش اعتبارات اسنادی مدت دار به آن دسته از اشخاص حقیقی یا حقوقی که به طور هم زمان حائز شرایط زیر باشند امکان پذیر است:

۱- دارندگان یکی از انواع حساب ها نزد شعب بانک سامان که از تاریخ افتتاح حساب آن ها حداقل سه ماه سپری شده و میانگین موجودی آخرین دوره سه ماهه حساب آن ها حداقل سی میلیون ریال باشد.

۲- کسب حداقل رتبه امتیاز اعتباری ۵۰۰

رتبه (امتیاز اعتباری) مشتریان از مجموع امتیاز اخذ شده از سامانه اعتبارسنجی حافظ سامان ایرانیان و امتیاز کسب شده از نتیجه گزارش کارشناسی تهیه شده و امتیاز تخصیصی توسط روسای شعب استخراج می گردد.

در صورتی که متقاضیان تسهیلات اشخاص حقوقی بوده و بر مبنای گزارش های اداره کارشناسی و بررسی طرح ها و یا توسط کارشناس مالی و اعتباری مستقر در سرپرستی حاکی از تأیید پرداخت تسهیلات باشد، شعبه می تواند نسبت به تخصیص و اضافه نمودن ۵۰ امتیاز به رتبه اعتباری مشتری اقدام نماید.

همچنین روسای شعب می‌توانند با توجه به شناخت خود از مشتریان متقاضی دریافت تسهیلات نسبت به تخصیص و اضافه نمودن حداکثر ۵۰ امتیاز به رتبه اعتباری مشتری اقدام نمایند.

شرکت اعتبارسنجی حافظ سامان ایرانیان باهدف کاهش ریسک اعتباری بانک و کمک به حوزه‌های مدیریت اعتباری در اتخاذ تصمیمات اعتباری تأسیس و با توجه به پایگاه داده و اطلاعات دریافتی و سامانه طراحی‌شده رتبه تخصیصی به هر یک از مشتریان را ارائه می‌دهد. این مهم در امر رتبه‌بندی مشتریان از نگاه کلی جهت تصمیم‌گیری کمک‌رسان خواهد بود.

رتبه‌های ارائه‌شده توسط سامانه شرکت حافظ سامان ایرانیان به همراه نظرات کارشناسی تبیین‌کننده رتبه نهایی مشتری جهت دریافت تسهیلات خواهد بود که برحسب میزان رتبه اتخاذشده اعتبار دریافت خواهد کرد.

در حال حاضر مشتریان براساس مجموع شرایط خود حائز رتبه‌ای بین ۱ تا ۱۰۰۰ خواهند شد که حداقل امتیاز لازم برای پرداخت تسهیلات کسب ۵۰۰ امتیاز است. کسب رتبه امتیازی متفاوت بر میزان و نوع وثایق دریافتی ز مشتری نیز مؤثر خواهد بود.

در حال حاضر شعب بانک موظفانند با اخذ مستندات لازم نسبت به جمع‌آوری اطلاعات کامل و واقعی از متقاضیان و ورود دقیق اطلاعات در نرم‌افزار اقدام نمایند. جهت کنترل رویه مذکور مسئولیت صحت اطلاعات وارده در نرم‌افزار به عهده رئیس شعبه است و پرونده‌های ارسالی به ارکان اعتباری بالاتر در صورت عدم رعایت موارد یادشده قابلیت اتخاذ تصمیم را نداشته و بدون اقدام عودت خواهد شد.

❖ اصول لازم الرعایه برای تشکیل پرونده اعتباری

از آنجایی‌که فرایند اعطای تسهیلات در بانک سامان از درخواست متقاضی و تشکیل پرونده آغاز می‌گردد، لذا بانک سامان برای تشکیل پرونده‌های اعتباری اصول لازم الرعایه زیر را دارد.

- شناسایی مشتری (CDD)
- دسترسی به پرونده‌های اعتباری مشتریان منوط به رعایت ضوابط و مقررات محرمانگی بانک
- بانک از محل مصرف وام که توسط مشتری اظهارشده است اطمینان حاصل نماید
- قبل از تخصیص اعتبار، بانک از امضای فرم‌ها و مستندات حقوقی توسط متقاضی اطمینان حاصل نماید
- بانک با درخواست‌های اعتباری منصفانه و بدون تبعیض برخورد نماید.
- تسهیلات اعطایی بانک با رعایت اصل عدم تمرکز در صنایع و بخش‌های صنعت ارائه خواهد شد.

- بانک بایستی حاشیه وثیقه مناسب برای تسهیلات اعتباری مختلف نگهداری کند.
- هر نوع آیین‌نامه، بخش‌نامه و دستورالعمل اعتباری بایستی در چهارچوب قوانین و مقررات بانک مرکزی ایران تدوین شود.

- محتوای پرونده‌های اعتباری باید شامل موارد زیر باشد:

✓ مستندات هویتی مشتری و ضامنین

✓ رتبه اعتباری مشتری

✓ درخواست اعتباری امضاشده

✓ اظهارنظر کارشناسی شامل:

(۱) هدف اخذ تسهیلات

(۲) وثایق و تضمینات

(۳) تعهدات مشتری

(۴) سابقه عمومی

(۵) مدیریت

(۶) سابقه مشتری نزد بانک

(۷) تحلیل وضعیت مالی

(۸) تحلیل وضعیت رقابتی

✓ پیش‌بینی جریان‌ات نقدی

✓ مستندات مربوط به وثایق و تضمینات

✓ ساختار معامله اعتباری

✓ صورت‌های مالی حسابرسی شده

✓ مجوزهای قانونی کسب‌وکار

- روش سنجش ریسک اعتباری

برای سنجش ریسک اعتباری در بانک سامان از سیستم ارزیابی کارشناسی مشتریان و نتایج اعتبارسنجی شرکت حافظ سامان ایرانیان استفاده می‌شود:

- ارزیابی تسهیلات و بازنگری مستمر
- ارزیابی کیفیت اعتباری مشتریان یا گروه‌های وام‌گیرنده بر اساس نتایج رتبه‌بندی و نظرات کارشناسی
- اعلام هشدار سریع در مورد تغییر نامطلوب وضعیت اعتباری مشتریان
- قیمت‌گذاری وام‌ها مبتنی بر ریسک.
- مدیریت مؤثر وام‌های مسئله‌دار

• روش‌های کاهش ریسک اعتباری

یکی از راه‌های کاهش ریسک اعتباری دریافت وثیقه با توجه به درجه ریسک و نقد شوندگی آن است. انواع وثایق با توجه به درجه ریسک به شرح زیر طبقه‌بندی می‌شوند:

وثایق درجه یک

۱. **وثیقه درجه یک نوع اول:** شامل مسدودی موجودی در سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت-توثیق-ریالی و بدون کارت‌بانکی

۲. **وثیقه درجه یک نوع دوم:** شامل مسدودی موجودی در سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت عادی ریالی؛

۳. **وثیقه درجه یک نوع سوم:** شامل سایر سپرده‌های سرمایه‌گذاری به‌استثنای سپرده‌های مندرج در رده‌های ۱ و ۲، گواهی سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت عام بانام و بی‌نام صادره بانک سامان، گواهی سرمایه‌گذاری صندوق‌های با درآمد ثابت که بانک سامان به‌عنوان مدیر ثبت یا ضامن واحدهای سرمایه‌گذاری صندوق مذکور باشد و گواهی سپرده سکه صادره توسط بانک

۴. **وثیقه درجه یک نوع چهارم:** شامل اوراق مشارکت بانک مرکزی ج.ا.ی و اوراق مشارکت دولتی.

وثایق درجه دو

شامل اموال غیرمنقول و سهام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار (به‌استثنای سهام شرکت‌هایی که معاملات آن‌ها در بازار پایه توافقی انجام می‌شود) است.

وثایق درجه سه

۱. شامل **سفته تضمینی و اسناد تضمینی** دریافتی از مشتریان از قبیل اموال منقول (قبوض انبارهای عمومی و کالای زیر کلید با تأیید مدیریت امور اعتبارات خرد و متوسط) و قراردادهای لازم‌الاجرا، سفته، چک‌ها و اسناد وصولی است.

یادآور می‌شود پذیرش وثایق، تابع شرایط مندرج در بخشنامه "شرایط اعطای تسهیلات خرد و صنفی" بانک سامان و الحاقیه‌ها و اصلاحات بعدی است.

نوع وثیقه	شرح وثیقه	نسبت موجودی تسهیلات
وثایق درجه ۱	سپرده بانکی - ضمانت‌نامه بیمه‌نامه - اوراق مشارکت	9.3%
وثایق درجه ۲	ملک - سهام	29.0%
وثایق درجه ۳	چک - سفته - منقول قرارداد لازم‌الاجرا - سایر	61.7%

• میزان سرمایه لازم برای پوشش ریسک اعتباری

میزان سرمایه لازم برای پوشش ریسک اعتباری دارایی‌های بانک مبلغ ۱۶,۷۵۷,۶۹۰ میلیون ریال است. محاسبات این میزان سرمایه در جدول ذیل ارائه شده است

1396/12/29				نوع دارایی
دارایی‌ها و تعهدات	ضریب ریسک	میزان ریسک	سرمایه اختصاص‌یافته	

میلیون ریال	میلیون ریال	درصد	میلیون ریال	
۵۳۰,۱۰۸	۶,۶۲۶,۳۴۵	20%	33,131,727	مطالبات از سایر بانک‌ها و سایر مؤسسات اعتباری
۲,۴۶۳	۳۰,۷۸۸	100%	30,788	اوراق مشارکت غیردولتی
۷۷۰,۰۶۰	۹,۶۲۵,۷۵۰	100%	9,625,750	سرمایه‌گذاری در سهام
۲۳۴,۳۰۷	۲,۹۲۸,۸۴۴	100%	2,928,844	مطالبات از شرکت‌های فرعی و وابسته
۳,۲۲۸,۷۸۲	۴۰,۳۵۹,۷۸۱	100%	40,359,781	سایر حساب‌های دریافتنی
۲,۳۳۳,۸۲۵	۲۹,۱۷۲,۸۰۹	50%	58,345,618	تسهیلات اجاره به شرط تملیک و تسهیلات مسکن
۶,۵۶۲,۴۹۸	۸۲,۰۳۱,۲۲۹	100%	82,031,229	سایر تسهیلات اعطایی و مطالبات
۲,۸۵۳,۸۵۸	۳۵,۶۷۳,۲۲۳	100%	35,673,223	سایر دارایی‌ها
-	-	100%	0	تضمین اوراق مشارکت بخش غیردولتی (مشمول ضریب ۵۰٪)
۱۴۰,۲۴۱	۱,۷۵۳,۰۰۷	100%	1,753,007	تعهدات بابت ضمانت‌نامه‌های صادرشده (مشمول ضریب تبدیل ۲۰٪)
۱,۲۱۵	۱۵,۱۸۱	100%	15,181	تعهدات بابت ضمانت‌نامه‌های صادرشده (مشمول ضریب تبدیل ۵۰٪)
۱۰۰,۳۳۳	۱,۲۵۴,۱۶۵	100%	1,254,165	تعهدات بابت اعتبارات اسنادی صادرشده (مشمول ضریب تبدیل ۲۰٪)
-	-	100%	0	تعهدات بابت اعتبارات اسنادی صادرشده (مشمول ضریب تبدیل ۵۰٪)
۱۶,۷۵۷,۶۹۰	۲۰۹,۴۷۱,۱۲۲		265,149,312	جمع

• معیارهای دریافت وثایق برای اقلام در معرض ریسک اعتباری:

معیار دریافت وثایق در بانک بر اساس رتبه مشتری و اعتبارسنجی مشتری صورت می‌گیرد. مشتریانی که از نظر اعتباری ریسک کمتری داشته باشند متناسب با ریسک کمتر، وثایق دریافتی کمتری مشمول مشتری خواهد شد؛ و بالعکس در خصوص مشتریان با ریسک بیشتر و رتبه اعتباری کمتر، هر چه قدر مشتری کمتر، میزان و نوع وثایق محکم‌تر و با قدرت نقد شوندگی بالاتری خواهد بود. ارزیابی وثایق به صورت دوره‌ای و بر اساس بخشنامه‌های مربوطه صورت می‌گیرد تا از کفایت پوشش آن‌ها اطمینان حاصل شود. به‌طور کلی با توجه به نسبت مطالبات غیر جاری بانک و به‌منظور انجام برخی تغییرات در سیاست‌های اعتباری موجود که باهدف کاهش ریسک اعتباری تسهیلات انجام پذیرفته، پرداخت تسهیلات ریالی با توجه به رتبه اعتباری مشتری صرفاً در قبال اخذ وثایق و تضمینات مندرج در بخشنامه "شرایط و ضوابط اعطای تسهیلات" میسر است.

• بیمه مرهونات و وثایق

به منظور پیش‌گیری از ریسک‌های مترتب بر وثایق و اموال موضوع معاملات، وثایق تسهیلات اعطایی و عنداللزوم اموال و کالاهای موضوع معاملات، بانک همه‌ساله و در طول مدت قرارداد به هزینه مشتری در مقابل خطرات ناشی از آتش‌سوزی، انفجار، صاعقه، سیل و زلزله به نفع بانک بیمه شوند و در این خصوص شرکت بیمه سامان به عنوان بیمه‌گر منتخب بانک، خواهد بود. دستورالعمل اجرایی بیمه مرهونات و وثایق به صورت زیر است.

الف) اموال و وثایق موضوع بیمه

۱- وثایق مسکونی که عرصه و اعیانی آن‌ها در رهن بانک قرار می‌گیرد.

۲- کارخانه‌ها اعم از ساختمان‌ها و ماشین‌آلات آن‌ها و سایر اموال موضوع معاملات بانک

ب) مبلغ بیمه و مبنای محاسبه‌ی حق بیمه

مبلغ بیمه برای هر یک از مرهونات، حتی‌الامکان معادل ارزش روز و واقعی آن‌ها (مطابق نظر ارزیاب) تعیین و حق بیمه بر مبنای آن محاسبه می‌شود. حق بیمه سالانه مرهونات ملکی بر مبنای مانده اصل و سود تسهیلات یا ارزش ارزیابی ملک، هر کدام که کمتر باشد، صورت می‌پذیرد.

حداقل وثایق و تضمینات مورد نیاز جهت پوشش تعهدات ایجاد شده و تسهیلات پرداختی با توجه به حداقل رتبه کسب شده از سامانه اعتبارسنجی حافظ سامان ایرانیان به شرح جدول ذیل است:

وثایق و تضمینات مورد نیاز بابت پرداخت تسهیلات با توجه به حداقل رتبه اعتباری کسب شده

نوع درخواست	رتبه کسب شده	روش بازپرداخت	نرخ سود تسهیلات	وثایق و تضمینات با رعایت مارژ مربوطه
تسهیلات ریالی صنفی	۱ تا ۴۹۹	رأس المدتى گردان	۱۸٪	وثایق درجه ۱
		ارزش آتی تا یک سال	۱۸٪	
		ارزش آتی بیش از یک تا پنج سال	۱۸٪	
	۵۰۰ تا ۵۹۹	رأس المدتى گردان	۱۸٪	وثایق درجه ۱ یا ۲ و یا ترکیبی از آن‌ها
		ارزش آتی تا یک سال	۱۸٪	
		ارزش آتی بیش از یک تا پنج سال	۱۸٪	
	۶۰۰ تا ۶۹۹	رأس المدتى گردان	۱۸٪	وثایق درجه ۱ یا ۲ و یا ترکیبی از آن‌ها
		رأس المدتى گردان	۱۸٪	تضمینات درجه ۳ و یا ترکیبی از وثایق درجه ۱ و ۲ و تضمینات درجه ۳
		ارزش آتی تا یک سال	۱۸٪	وثایق درجه ۱ یا ۲ یا تضمینات درجه ۳ و یا ترکیبی از آن‌ها
		ارزش آتی بیش از یک تا دو سال	۱۸٪	

	۱۸٪	ارزش آتی بیش از دو تا سه سال		
	۱۸٪	ارزش آتی بیش از سه تا پنج سال		
وثایق درجه ۱ یا ۲ و یا ترکیبی از آنها	۱۸٪	رأس المدتى گردان	۷۰۰ به بالا	
تضمینات درجه ۳ و یا ترکیبی از وثایق درجه ۱ و ۲ و تضمینات درجه ۳	۱۸٪	رأس المدتى گردان		
وثایق درجه ۱ یا ۲ یا تضمینات درجه ۳ و یا ترکیبی از آنها	۱۸٪	ارزش آتی تا یک سال		
	۱۸٪	ارزش آتی بیش از یک تا دو سال		
	۱۸٪	ارزش آتی بیش از دو تا سه سال		
	۱۸٪	ارزش آتی بیش از سه تا پنج سال		
وثایق درجه ۱	۱۸٪	ارزش آتی تا پنج سال (طبق شرایط مقرر در فصل ششم بخش نامه)	۱ تا ۴۹۹	تسهیلات ریالی مصرفی
طبق شرایط مقرر در بخش نامه	۱۸٪	ارزش آتی تا پنج سال (طبق شرایط مقرر در فصل ششم بخش نامه)	۵۰۰ به بالا	

وثایق و تضمینات مورد نیاز بابت ایجاد تعهدات با توجه به حداقل رتبه اعتباری کسب شده

نوع درخواست	رتبه کسب شده	وثایق و تضمینات با رعایت مارژ مربوطه
ضمانت نامه های ریالی تعهد پرداخت	۱ تا ۱۰۰۰	وثایق درجه ۱
سایر ضمانت نامه های ریالی و اعتبارات اسنادی دپداری	۱ تا ۳۹۹	وثایق درجه ۱
	۴۰۰ به بالا	وثایق درجه ۱ یا ۲ یا تضمینات درجه ۳ و یا ترکیبی از آنها
اعتبارات اسنادی مدت دار	۱ تا ۴۹۹	وثایق درجه ۱
	۵۰۰ تا ۵۹۹	وثایق درجه ۱ یا ۲ یا ترکیبی از آنها
	۶۰۰ به بالا	وثایق درجه ۱ یا ۲ یا تضمینات درجه ۳ و یا ترکیبی از آنها

• سازوکارهای کنترل و پایش ریسک اعتباری:

هدف اصلی کنترل و نظارت بر ریسک اعتباری به شرح ذیل است:

- ✓ حصول اطمینان از این امر که تسهیلات اعطایی مطابق با قراردادهای موجود است.
- ✓ بازنگری نحوه به کارگیری و کاربرد وجوه
- ✓ حصول اطمینان از بازپرداخت به موقع و واکنش سریع در عدم بازپرداخت.
- ✓ حصول اطمینان از پوشش بدهی مشتری توسط جریان نقدی پیش بینی شده در تسهیلات کلان
- ✓ حصول اطمینان از پوشش کافی وثایق در بال شرایط جاری وام گیرندگان و تسهیلات غیر جاری
- ✓ شناسایی و طبقه بندی مشکلات بالقوه اعتبارات مسئله دار در اسرع وقت.
- ✓ شناسایی و گزارش دهی کامل موارد خاص در تصویب اعتبارات به کمیسیون عالی ریسک و کارگروه فرعی ریسک اعتباری.

• نحوه مدیریت تسهیلات غیر جاری و میزان ذخایر مربوط به آنها:

در این رابطه موارد ذیل مورد اقدام قرار می گیرد:

- ✓ هدف گذاری مطالباتی برای مناطق و پیگیری مستمر تحقق هدف.
- ✓ تشکیل مستمر کمیته پیگیری و وصول مطالبات جهت مذاکره با بدهکاران عمده بانک.
- ✓ مساعدت با مشتریان مطالباتی بانک بر اساس گزارش های کارشناسی تهیه شده از وضعیت مشتری و اخذ مصوبه از کمیته وصول مطالبات.
- ✓ تشکیل کمیسیون عالی پیگیری و وصول مطالبات بانک با هدف بررسی پرونده های کلان غیر جاری و تعیین تکلیف آنها.
- ✓ ارزیابی و اخذ وثایق جدید در خصوص پرونده های تعیین تکلیف شده.
- ✓ بررسی میزان کلی ذخایر اخذ شده در مقاطع ارائه صورت های مالی.
- ✓ برون سپاری وصول مطالبات غیر جاری.
- ✓ ذخیره گیری مطالبات غیر جاری مطابق با بخشنامه های صادره.

❖ وصول مطالبات

خطمشی بانک سامان در وصول مطالبات باهدف افزایش بهره وری فرایند وصول مطالبات بانک و ایجاد رویکردی نظام مند در برخورد و مذاکره با بدهکاران بانک صورت پذیرفته است. رویکرد بانک در این خطمشی، اقدام به موقع

برای وصول مطالبات و افزایش سخت‌گیری بر بدهکاران با افزایش سن بدهی ایشان، باهدف حفظ منافع و منابع مالی بانک است.

در این خصوص پرونده‌های مطالباتی بانک بر اساس نوع وثیقه و تضمینات در دوطبقه رهنی و دعاوی پیگیری می‌شوند. ساختار بانک در بعد پیگیری و وصول مطالبات شامل ارکان زیر است:

✓ **واحدهای اعطاکننده اعتبار:** به واحدهایی در بانک گفته می‌شود که امور مرتبط با اعطای تسهیلات و اعتبارات به‌منظور تشکیل پرونده اعتباری در آن‌ها صورت می‌پذیرد. اقدامات مرتبط با پیگیری مطالبات، ارتباط با بدهکاران و هرگونه مذاکره و توافق اولیه با بدهکاران توسط واحدهای اعطاکننده اعتبار صورت می‌پذیرد.

✓ **سرپرستان واحدهای اعطاکننده اعتبار:** عبارت‌اند از مدیریت‌های بانکداری خرد و شرکتی که واحدهای اعطاکننده اعتبار در زیرمجموعه آن‌ها قرارگرفته‌اند و وظیفه نظارت بر عملکرد واحدهای اعطاکننده اعتبار در فرایند پیگیری مطالبات و اطمینان از صحت و کفایت اقدامات پیگیری در واحدهای اعطاکننده اعتبار را بر عهده دارند.

✓ **اداره پیگیری مطالبات:** تمامی وظایف مرتبط با کنترل، نظارت و راهبری پیگیری مطالبات تا قبل از به نتیجه رسیدن اقدامات قانونی، بر عهده اداره پیگیری مطالبات در زیرمجموعه معاونت اعتباری بانک است.

✓ **واحد وصول مطالبات:** تمامی اقدامات مرتبط با وصول مطالبات بانک بر عهده معاونت حقوقی و پیگیری وصول مطالبات بانک است. معاونت حقوقی و پیگیری وصول مطالبات بانک از طریق «شرکت اعتبارسنجی حافظ سامان ایرانیان» نسبت به انجام عملیات مرتبط با وصول مطالبات اقدام می‌نماید. لذا واحد وصول مطالبات بانک شرکت اعتبارسنجی حافظ سامان ایرانیان خواهد بود که اختصاراً در این دستورالعمل "شرکت اعتبارسنجی" نامیده می‌شود.

✓ **کمیسیون پیگیری و وصول مطالبات:** کمیسیون پیگیری و وصول مطالبات، کمیسیونی است که در حوزه فرایندهای پیگیری و وصول مطالبات، نقش‌های سیاست‌گذار، ناظر و تصمیم‌گیر را بر عهده دارد. تصمیم‌گیری در خصوص تغییرات ساختار مطالبات در محدوده اختیارات تفویض شده در این دستورالعمل بر عهده کمیسیون مذکور است. شرایط و اعضای کمیسیون مطابق شناسنامه کمیسیون مذکور است. این کمیسیون

✓ در دو سطح زیر تشکیل می‌شود:

➤ کمیسیون داخلی پیگیری و وصول مطالبات؛

➤ کمیسیون پیگیری و وصول مطالبات.

❖ سیاست‌ها و اقدامات ناظر بر وصول مطالبات

- ✓ اقدامات قانونی بر روی پرونده‌های مطالباتی صرفاً توسط معاونت حقوقی و پیگیری وصول مطالبات صورت می‌پذیرد و واحدهای اعطاکننده و تصویب‌کننده تسهیلات و پیگیری‌کننده مطالبات مستقیماً مجاز به انجام اقدامات قانونی نیستند.
- ✓ پرونده‌های مطالباتی طبق شرایط زیر به واحد وصول مطالبات جهت شروع اقدامات قانونی ارجاع می‌شود:

- سپری شدن ۶ ماه از تاریخ سررسید تسهیلات با بازپرداخت یکجا
- سپری شدن ۶ ماه از تاریخ قطع پرداخت در تسهیلات با بازپرداخت تقسیطی
- سپری شدن ۲ ماه از تاریخ پرداخت به کارگزار اعتبارات اسنادی
- سپری شدن ۲ ماه از تاریخ ضبط مبلغ ضمانت‌نامه
- ورشکستگی، محجوریت یا فوت دریافت‌کننده تسهیلات
- اطمینان از عدم نتیجه دهی اقدامات پیگیری پیش از زمان مقرر ارسال پرونده به واحدهای حقوقی

اقدامات وصول مطالبات با در نظر داشتن سیاست‌های زیر اجرا می‌شوند:

- ✓ در پرونده‌های رهنی، اقدامات قانونی می‌بایست به نحوی برنامه‌ریزی گردند که در خصوص تمام پرونده‌های رهنی حداکثر تا دو ماه بعد از ارجاع به معاونت حقوقی و پیگیری وصول مطالبات، اقدام قانونی آغاز شود.
- ✓ در مورد اعتبارات اسنادی پس از ارسال پرونده‌ها به واحد حقوقی، در صورتی‌که اسناد تمام پارت‌های اعتبار دریافت شده باشد، اقدامات قانونی آغاز می‌گردد. چنانچه از سررسید پرداخت حداقل یکی از پارت‌ها دو ماه سپری‌شده باشد، ولیکن اسناد تمام پارت‌ها هنوز دریافت نشده باشد، تصمیم‌گیری بابت آغاز اقدام قانونی بر عهده معاونت حقوقی است و می‌تواند شامل یکی از موارد زیر باشد:

▪ شروع اقدام قانونی و دین حال شدن تمام مطالبات بانک بابت پارت‌های مختلف اعتبار و

عدم تحویل اسناد حمل پارت‌هایی که در زمان ارسال پرونده از کارگزار ارسال نگردیده، به

مشتری و ترخیص آن‌ها توسط بانک

▪ عدم شروع اقدامات قانونی و انتظار تا دریافت تمام پارت‌های اعتبار

✓ در خصوص پرونده‌هایی که به پشتوانه مجموعه‌ای از وثایق و تضمینات درجه سه، سهام و

اسناد رهنی اعطاشده‌اند، تصمیم‌گیری بابت اقدام قانونی بر روی هریک از وثایق بر عهده واحد

وصول مطالبات است.

✓ ذخیره‌گیری مطالبات در بانک

بانک سامان به‌منظور جبران زیان یا خسارت احتمالی ناشی از عدم ایفای تعهدات مشتریان در رابطه با تسهیلات اعطایی آنان دارایی خود را به‌صورت زیر طبقه‌بندی کرده است:

- **طبقه جاری:** پرداخت اصل و سود تسهیلات و یا بازپرداخت اقساط در سررسید صورت گرفته و یا حداکثر از سررسید آن ۲ ماه گذشته است
- **طبقه سررسید گذشته:** از تاریخ سررسید اصل و سود تسهیلات و یا تاریخ قطع پرداخت اقساط بیش از ۲ ماه گذشته است، ولی تأخیر در بازپرداخت، هنوز از ۶ ماه تجاوز ننموده است. در این صورت فقط مبلغ سررسید شده تسهیلات به این طبقه منتقل می‌شود
- **طبقه معوق:** اصل و سود تسهیلاتی که بیش از ۶ ماه و کمتر از ۱۸ ماه از تاریخ سررسید و یا از تاریخ قطع پرداخت اقساط سپری‌شده است و مشتری هنوز اقدامی برای بازپرداخت مطالبات ننموده است
- **طبقه مشکوک‌الوصول:** تمامی اصل و سود تسهیلاتی که بیش از ۱۸ ماه از تاریخ سررسید و یا از تاریخ قطع پرداخت اقساط سپری‌شده است و مشتری هنوز اقدامی برای بازپرداخت مطالبات ننموده است.

نحوه محاسبه ذخایر با توجه به طبقات دارایی به شرح زیر است.

❖ ذخیره عمومی

ذخیره عمومی در پایان سال مالی محاسبه می‌گردد. نحوه محاسبه ذخیره عمومی مطالبات مشکوک‌الوصول متناسب با مطالبات مذکور بوده و می‌بایست ۱,۵ درصد کل اعتبارات جاری است.

❖ ذخیره اختصاصی

بانک به منظور احتساب ذخیره اختصاصی، ارزش وثایق هر مورد را با اعمال ضرایب ذیل از هر مانده فقره از تسهیلات کسر و سپس اقدام به محاسبه ذخیره ذی‌ربط می‌نماید.

✓ ۱۰۰ درصد مبلغ وثایق نقدی نظیر سپرده قرض‌الحسنه پسانداز، سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت، سرمایه‌گذاری بلندمدت و گواهی سپرده بانکی (اعم از ریالی و ارزی)؛
✓ ۱۰۰ درصد مبلغ اوراق مشارکت منتشره با تضمین دولت یا اوراق مشارکت منتشره توسط بانک مرکزی؛

✓ ۸۰ درصد اوراق مشارکت با تضمین سیستم بانکی کشور؛

✓ حداکثر ۷۰ درصد ارزش بازار املاک و مستغلات؛

✓ حداکثر ۷۰ درصد ارزش بازار سهام پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار، اسناد معتبر بانکی نظیر اعتبارات اسنادی معامله‌شده، ضمانت‌نامه‌های بانکی و موارد مشابه؛
✓ حداکثر ۵۰ درصد ارزش بازار ماشین‌آلات و تجهیزات.

میزان ذخیره اختصاصی به تسهیلاتی که در طبقات غیر جاری (سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول) قرار دارند بر اساس ضرایب ذیل محاسبه می‌گردد.

درصد ذخیره‌گیری

۱۰	- مانده تسهیلات موضوع طبقه سررسید گذشته
۲۰	- مانده تسهیلات موضوع طبقه معوق
۵۰ تا ۱۰۰	- مانده تسهیلات موضوع طبقه مشکوک‌الوصول

احتساب ذخیره برای دارایی‌های طبقه مشکوک‌الوصول به میزان بیش از ۵۰٪ مستلزم ارزیابی ویژه و ارائه دلایل قابل‌قبول طبق استانداردهای حسابداری است. در هر حال جهت کلیه تسهیلاتی که ۵ سال یا بیشتر از سررسید پرداخت اصل و سود آن‌ها سپری‌شده باشد ۱۰۰٪ ذخیره اختصاصی منظور می‌گردد.